

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Filipa Dienstbiera a soudkyň Mgr. Lenky Bahýřové a Mgr. Veroniky Baroňové v právní věci žalobce: **G. P.**, zastoupeného advokátem Mgr. et Bc. Jakubem Šauerem, sídlem Petřínská 2, Plzeň, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 7. 1. 2020, č. j. OAM-19/ZA-ZA11-ZA08-2019, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 24. 7. 2020, č. j. 60 Az 8/2020 - 53,

t a k t o :

- I.** Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 24. 7. 2020, č. j. 60 Az 8/2020 - 53, **se ruší.**
- II.** Rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 7. 1. 2020, č. j. OAM-19/ZA-ZA11-ZA08-2019, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- III.** Žalovaný **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o žalobě ani o kasační stížnosti.
- IV.** Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení o žalobě a řízení o kasační stížnosti ve výši 172 Kč do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku k rukám advokáta Mgr. et Bc. Jakuba Šauera.
- V.** Ustanovenému zástupci žalobce Mgr. et Bc. Jakubu Šauerovi, advokátu, **se přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 6 800 Kč, která bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a předcházející průběh řízení

[1] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) se kasační stížností domáhal zrušení v záhlaví označeného rozsudku Krajského soudu v Plzni (dále jen „krajský soud“), jímž byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalovaného ze dne 7. 1. 2020, č. j. OAM-19/ZA-ZA11-ZA08-2019 (dále též jen „rozhodnutí žalovaného“). Tímto rozhodnutím žalovaný neudělil stěžovateli mezinárodní ochranu podle § 12, § 13, § 14, § 14a ani § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, v relevantním znění (dále jen „zákon o azylu“).

[2] Stěžovatel podal dne 7. 1. 2019 žádost o mezinárodní ochranu. Stěžovateli byla v České republice udělena mezinárodní ochrana ve formě azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu již v roce 2002, nicméně rozhodnutím ze dne 15. 2. 2017 mu byla odňata podle § 17 odst. 1 písm. e) zákona o azylu. Stěžovatel má manželku žijící ve Švédsku a dvě dospělé děti (dcera žije v Estonsku a syn v České republice). Stěžovatel uváděl, že po udělení azylu opustil Českou republiku pouze v roce 2014, kdy odcestoval za manželkou do Švédska, odkud se po hádce s manželkou v roce 2017 vrátil. Nyní bydlí u syna v Plzni. V žádosti vyjádřil obavu, že v případě návratu do země původu bude postižen za udělení azylu v minulosti.

[3] Žalovaný na podkladě shromážděných aktuálních informací o zemi původu a na základě výpovědí stěžovatele (ten mj. uvedl, že se od své sestry žijící v Bělorusku dozvěděl, že po vycestování jeho rodiny se běloruská policie vyptávala na jeho syna, který byl t. č. v odvodovém věku) neshledal důvody pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu stěžovateli. Žalovaný se podrobně zabýval otázkou, zda v případě stěžovatele nejsou dány důvody hodné zvláštního zřetele pro udělení humanitárního azylu podle § 14 zákona o azylu, avšak takové důvody neshledal. Neshledal ani důvody pro udělení doplňkové ochrany.

[4] Proti rozhodnutí žalovaného podal stěžovatel žalobu, kterou krajský soud v záhlaví označeným rozsudkem zamítl jako nedůvodnou, neboť se ztotožnil se závěry žalovaného. Skutkový stav věci považoval za dostatečně zjištěný a skýtající oporu pro rozhodnutí žalovaného. Potvrdil postup žalovaného, pokud stěžovatelem uváděné důvody pro udělení azylu dle § 12 písm. b) zákona o azylu posuzoval ve vztahu k aktuálně hrozícímu nebezpečí pronásledování a s odkazem na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 8. 1998, č. j. 1 A 501/98, poukázal na povinnost stěžovatele tvrdit skutečnosti osvědčující jemu aktuálně hrozící nebezpečí. Stěžovatel uváděl pouze dřívější důvody (okolnosti nastalé před rokem 2002), ty však již nyní aktuální nejsou, nadto většina stěžovatelem tvrzených skutečností mu byla zprostředkována prostřednictvím sestry, jejich věrohodnost tak zůstává pouze v rovině tvrzení; stěžovateli se tak dle soudu nepodařilo prokázat, že mu aktuálně hrozí nebezpečí pronásledování. Podle krajského soudu stěžovateli nic nebránilo v tom, aby projevoval své politické přesvědčení i mimo Bělorusko. Poukázal též na prodlevu mezi tím, kdy se stěžovatel dozvěděl o odnětí mezinárodní ochrany a podáním žádosti o její (opětovné) udělení; to rovněž svědčí o tom, že stěžovatel nepocíťoval obavy z pronásledování jako akutní. Podle krajského soudu nelze předjímat, zda by stěžovatel byl v Bělorusku pronásledován za situace, kdy by se proti režimu opět vyslovil. S takovými hypotetickými úvahami nemohou správní orgány podle krajského soudu pracovat.

pokračování

[5] Krajský soud se rovněž plně ztotožnil se závěry žalovaného k posouzení důvodů pro udělení azylu dle § 14 zákona o azylu. Z předložených listin bylo možné dovodit nepříznivý zdravotní stav stěžovatele pouze k roku 2006, přičemž v tomto ohledu bylo důkazní břemeno na stěžovateli, který měl dostatek času a příležitostí zajistit si aktuální lékařské zprávy o svém zdravotním stavu. O možném zlepšení zdravotního stavu nadto vypovídala i omezená platnost rozhodnutí o přiznání částečného invalidního důchodu či snížení dávek léků. Onemocnění, jimiž stěžovatel trpí, nejsou výjimečné povahy a jejich léčba je dostupná i v zemi původu stěžovatele. Stěžovatel neprokázal ani tvrzenou závislost na svém synovi. Dosažení důchodového věku a s tím související obtíže se sehnáním práce ani krajský soud nepovažoval za důvody zvláštního zřetele hodné pro udělení humanitárního azylu.

[6] K posouzení doplňkové ochrany krajský soud uvedl, že dle současné rozhodovací praxe se státní orgány (správní orgány i soudy) staví k názoru, že v Bělorusku nedochází ke svévolnému mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání žadatele o mezinárodní ochranu. Krajský soud nesouhlasil s argumentací stěžovatele, že v Bělorusku nemusí být zákony dodržovány, a uvedl, že je třeba vycházet z důvěry v dodržování právního řádu daného státu, přičemž je na stěžovateli, aby případně prokázal opak. Povědomí běloruských úřadů o tom, že stěžovateli byl udělen azyl, je pouze domněnkou bez prokazatelného důkazu. Osobám, jimž byla udělena mezinárodní ochrana v případě návratu do Běloruska žádné nebezpečí nehrozí, podle shromážděných informací v Bělorusku nedochází k žádné perzekuci vůči bývalým azylantům. Žalovaný si podle krajského soudu zajistil dostatek podkladů pro vyhodnocení této otázky a dostatečně zohlednil individuální situaci stěžovatele.

II. Obsah kasační stížnosti

[7] Stěžovatel v kasační stížnosti nejprve stručně shrnul předcházející průběh řízení. Důvody kasační stížnosti podřadil pod § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Má za to, že jeho kasační stížnost je přijatelná, neboť přesahuje jeho vlastní zájmy – *„doposud nebylo řešeno postavení osoby, která po dlouhou dobu byla azylantem a po odnětí azylu o něj opětovně požádala s negativním výsledkem a z hlediska zásadního pochybení došlo k chybě, kdy nebylo absolutně respektováno právo na rodinný a soukromý život a nebylo zohledněno, že stěžovatel je nadále uprchlíkem.“*

[8] Nezákonnost rozhodnutí žalovaného i krajského soudu stěžovatel spatřuje v následujících bodech: (1) nezohlednění minulosti stěžovatele v postavení azylanta; (2) nezohlednění situace v Běloruské republice, a to jak s ohledem na situaci v minulosti, tak situaci doposud, která se nijak razantně nezlepšila; 3) nerespektování rodinného a soukromého života stěžovatele.

[9] Ad 1) stěžovatel uvedl, že v 90. letech byla celá jeho rodina obětí nedemokratického režimu Běloruské republiky, jejím členům byl postupně proti jejich vůli a bezdůvodně zabrán jejich majetek, a stěžovatel se vymezoval proti politice a systému v Běloruské republice. V roce 1997 celá stěžovatelova rodina utekla z Běloruska do České republiky, kde následně všichni získali politický azyl. Od roku 1997 do roku 2014 stěžovatel nikdy neopustil Českou republiku a od roku 1997 až dosud nikdy nevstoupil na území Běloruské republiky. Českou republiku opustil až v roce 2014, kdy se vydal za svojí manželkou do Švédska, po rozpadu manželství se však vrátil zpět do České republiky za svým synem, se kterým dosud žije ve společné domácnosti v Plzni. Po návratu ze Švédska se dozvěděl, že mu během jeho nepřítomnosti byl odňat azyl na základě § 17 odst. 1 písm. e) zákona o azylu, neboť žalovaný se *důvodně domníval*, že se stěžovatel vrátil do země své státní příslušnosti. Přestože stěžovatel jasně

uváděl, že se nikdy do Běloruské republiky nevrátil (k tomu doložil i jízdenky k cestě do Švédska a zpět), tato skutečnost nebyla jakkoliv reflektována žalovaným ani krajským soudem. Poukázal na to, že jeho jednání (nenahlášení místa pobytu) bylo přestupkem podle § 93 odst. 4 písm. c) ve spojení s § 78 odst. 1 písm. b) zákona o azylu, nemohlo tak být důvodem pro odnětí azylu; žalovaný zároveň neměl postaveno na jisto, že se stěžovatel do Běloruska vrátil. Stěžovatel si je vědom toho, že se měl proti rozhodnutí o odnětí azylu v minulosti bránit, není však osobou znalou práva a o této skutečnosti se dozvěděl pozdě; v těchto věcech je navíc vyloučeno přezkumné řízení. Bylo přitom chybou žalovaného, že nezjistil bližší informace o bydlišti stěžovatele, resp. o jeho rodinných vztazích, na území České republiky měl hlášený pobyt jeho syn. Stěžovatel již v minulosti naplnil definici uprchlíka, pokud by tedy bylo prokázáno, že stěžovatel nikdy do Běloruské republiky nevycestoval, mělo by nyní dojít k udělení azylu. Jiná situace by byla, pokud by se v Běloruské republice zlepšila situace výrazně k lepšímu ve smyslu § 17 odst. 2 zákona o azylu, což se ovšem nestalo (o tom vypovídá i azyl, jež má udělený syn stěžovatele, kterému doposud nebyl odňat). Stěžovatel nikdy opětovně nepoužil ochranu svého domovského státu, tudíž byl uprchlíkem po celou dobu a uprchlíkem je i nyní.

[10] Ad 2) od doby, kdy stěžovatel opustil Běloruskou republiku, nedošlo k výraznému zlepšení situace. Podle stěžovatele není možné, aby bylo zohledněno pouze aktuální nebezpečí, neboť hrozba pronásledování pramení především z minulosti a promítají se do ní: (1) problémy stěžovatele v devadesátých letech, (2) získání politického azylu v České republice, (3) zcela nesprávný důvod odnětí azylu stěžovatele, (4) nezlepšující se situace v Běloruské republice. Běloruská republika je stále autoritářským státem jednoho muže, kde občan nemůže uplatňovat žádná politická práva a volby zde nejsou svobodné. Stěžovatel uvádí, že ačkoliv v Běloruské republice nebyl dlouhé roky, situaci samozřejmě nadále sleduje. Nelze po něm nyní požadovat, aby se vrátil zpátky a svoje názory projevoval veřejně. Pokud by se stěžovatel vrátil do Běloruské republiky a zde by chtěl pokračovat v projevování svých (opozičních) politických názorů, buď by tak ze strachu raději veřejně nečinil, a pokud ano, je zcela patrné, že by se mohl stát obětí státních složek, které se snaží veškeré opoziční názory či demonstrace potlačovat. V reakci na odůvodnění krajského soudu stěžovatel uvedl, že nelze požadovat „téměř jistotu“, ale určitou míru pravděpodobnosti, že může být terčem pronásledování; krajský soud zvyšuje měřítko pro nebezpečí nad hranici, než jaká je nyní judikaturou soudů nastavena (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 5 Azs 105/2018 – 46). Stěžovatel nesouhlasil ani s úvahami krajského soudu, které vycházely „z důvěry v dodržování právního řádu státu i státními složkami, pokud se nepovede žalobci prokázat opak...“. Ve vztahu k Běloruské republice je tento argument podle stěžovatele absurdní, neboť je již takřka notorií, že lidská práva jsou zde porušována, ačkoliv tamní zákony hovoří o něčem jiném.

[11] K době podání žádosti, jež mu byla žalovaným i krajským soudem vyčítána, stěžovatel uvedl, že nejde o zákonnou povinnost, která by měla být dodržována, resp. která by následně měla sloužit jako jeden z argumentů pro neudělení mezinárodní ochrany. Stěžovatel se skutečně vrátil do České republiky v roce 2017, až poté zjistil, že mu již byl azyl odňat a on tak následně řešil problém hrozícího vyhoštění; opakovaně mu byly vydávány „překlenovací štítky“. Až následně stěžovatel zjistil, že je zde riziko toho, že nebude moci na území České republiky zůstat, resp. jakkoliv si zařídí svůj pobyt, proto znovu požádal o mezinárodní ochranu.

[12] Ad 3) Stěžovatel byl v Běloruské republice naposledy před 23 lety. Po takto dlouhé době již tam nemá jakékoliv zázemí, žádné místo k žití, nemá tam nikoho ze svých příbuzných (kromě sestry), je osobou ve věku 67 let a se zdravotními potížemi, proto ani nelze očekávat, že by mohl být jakkoliv aktivní a prací si vytvořil znovu nějaké zázemí. Nepočítaje tři roky ve Švédsku, stěžovatel strávil v České republice již 20 let, nyní zde žije se svým synem ve společné

pokračování

domácnosti, který má stále azyl z doby, kdy byl udělen i stěžovateli. Žalovaný se dostatečně nezabýval naplněním podmínek § 14a odst. 2 písm. d) zákona o azylu, tj. rozporem s mezinárodními závazky, což shledal též krajský soud. Jakkoliv stěžovatel v žádosti výslovně neakcentoval, že žádost podává proto, aby nebylo zasaženo do jeho rodinného a soukromého života, žalovaný měl tento důvod rozpoznat a zabývat se jím.

III. Vyjádření žalovaného

[13] Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti odkázal na obsah správního spisu, žalobou napadené rozhodnutí i na své vyjádření k žalobě, ztotožnil se s rozsudkem krajského soudu a navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl. Námitky stěžovatele považuje žalovaný za neopodstatněné, k čemuž zopakoval závěry, k nimž ve svém rozhodnutí dospěl.

IV. Posouzení kasační stížnosti

[14] Nejvyšší správní soud nejprve přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného rozsudku (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatel byl účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek vzešel (§ 102 s. ř. s.), a stěžovatel je zastoupen advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

[15] Nejvyšší správní soud se ve smyslu § 104a s. ř. s. dále zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Institut nepřijatelnosti a jeho dopady do soudního řízení správního Nejvyšší správní soud podrobně vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, v němž judikoval, že o přijatelnou kasační stížnost se dle uvedeného rozhodnutí může jednat v následujících typových případech: (1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec nebo nebyly plně vyřešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu; (2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně; (3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon; (4) pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele.

[16] Nejvyšší správní soud shledal, že kasační stížnost je přijatelná, neboť stěžovatel v tomto případě namítá taková zásadní pochybení krajského soudu, která by mohla mít dopad do jeho hmotněprávního postavení a která nelze z hlediska posouzení přijatelnosti kasační stížnosti *prima facie* vyloučit. Tímto pochybením je především nedostatečné zohlednění skutečnosti, že stěžovateli již byla v minulosti udělena mezinárodní ochrana ve formě azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu, a že od té doby nedošlo k tak významné změně okolností v zemi původu stěžovatele, která by odůvodňovala opětovné nepřiznání této formy mezinárodní ochrany.

[17] Stěžovatel v žalobě mj. namítal, že se žalovaný nevypořádal se změnou v jeho postavení jakožto osoby, již byl azyl již jednou udělen, resp. nevysvětlil důvody, které vedly ke změně názoru žalovaného, že stěžovatel již podmínky pro udělení azylu nespĺňuje. Tuto námitku krajský soud vypořádal tak, že stěžovatel byl povinen tvrdit či věrohodně prokázat skutečnosti svědčící o aktuální hrozbě jeho pronásledování či újmy v zemi původu, čemuž nedostal, pokud poukazoval pouze na události z roku 2002, kdy mu byla mezinárodní ochrana udělena. Takové vypořádání žalobní námitky je dílem nedostačující a dílem nesprávné, a to z následujících důvodů.

[18] Nejvyšší správní soud předně uvádí, že ve věci není sporu o tom, že stěžovateli byl rozhodnutím žalovaného ze dne 10. 12. 2002, č. j. U-301/VL-14-P11-2000, udělen azyl podle § 12 písm. b) zákona o azylu. Toto rozhodnutí je součástí správního spisu a z jeho odůvodnění vyplývá, že stěžovatel byl pronásledován z důvodu zastávání politických názorů, které státní orgány země původu považovaly za nepřátelské vůči politickému režimu. Ve správním spise je rovněž založeno rozhodnutí žalovaného ze dne 15. 2. 2017, č. j. U-301-VL-14/2000, jímž byl stěžovateli azyl odňat. V reakci na argumentaci stěžovatele proti tomuto rozhodnutí je nutno uvést, že zákonnost rozhodnutí žalovaného o odnětí azylu není předmětem tohoto řízení. Stěžovatel se proti tomuto rozhodnutí, které nabylo právní moci dne 27. 2. 2017, řádně a včas nebránil, nemůže tedy až nyní zpochybňovat důvody, které k jeho vydání vedly. Krajský soud tedy postupoval správně, pokud se obdobnou žalobní argumentací stěžovatele nezabýval.

[19] S krajským soudem se však již nelze ztotožnit v názoru, že při posouzení podmínek pro udělení mezinárodní ochrany jsou relevantní toliko tvrzení (a důkazy) stěžovatele o aktuální hrozbě pronásledování či vážné újmy. Přestože byl stěžovateli azyl odňat (na podkladě domněnky, že stěžovatel dobrovolně pobývá ve státě původu), nelze odhlížet od skutečnosti, že stěžovateli byl azyl již jednou udělen a z jakých důvodů k tomu došlo. Při posouzení (opakované) žádosti o mezinárodní ochranu nelze přehlížet azylovou „historii“ žadatele, zvláště jedná-li se o bývalého azylanta, tedy osobu, která již jednou naplnila podmínky pro udělení této formy mezinárodní ochrany.

[20] Účelem mezinárodní ochrany je poskytnout ochranu osobám před pronásledováním či újmou, není-li schopen či ochoten tuto ochranu poskytnout jejich vlastní stát. Právní úprava neurčuje maximální délku takové ochrany. Obecně platí, že mezinárodní ochrana je udělována na dobu, po kterou trvá její potřeba. Na rozdíl od doplňkové ochrany, která se uděluje nejméně na 1 rok s možností prodloužení (§ 53 odst. 1 a 4 zákona o azylu), azyl se uděluje na dobu neurčitou s tím, že jej lze odejmout (§ 17 zákona o azylu). Stěžovateli nebyl azyl odňat proto, že by důvody pro udělení azylu pominuly. Od doby, kdy mu byl v roce 2002 azyl udělen tedy nebylo zjišťováno, zda je i nadále třeba stěžovateli poskytovat mezinárodní ochranu z důvodu, že byl v minulosti pronásledován pro svůj postoj k politickému režimu v Bělorusku. Rozhodnutí o odnětí azylu z důvodu podle § 17 odst. 1 písm. e) zákona o azylu, tj. že „*azylant dobrovolně pobývá ve státě, který opustil z důvodů uvedených v § 12*“, netvoří překážku takovému postupu (ostatně kdyby tomu tak bylo, žalovaný by k meritornímu posouzení opakované žádosti stěžovatele ani nepřistoupil).

[21] Přestože rozhodnutí o udělení azylu stěžovateli je součástí spisového materiálu, stěžovateli je nutno přisvědčit, že žalovaný a následně ani krajský soud se nezabývali tím, zda důvody, pro které byl stěžovateli v roce 2002 udělen azyl, lze i nadále považovat za opodstatněné či nikoli. Skutečnost, že od udělení azylu uplynula poměrně dlouhá doba, nemůže být sama o sobě zárukou, že důvody, pro které byl azylantovi udělen azyl, nejsou i nadále relevantní, a to zvláště za situace (jako je tomu v posuzované věci), kdy ke změně vládnoucího nedemokratického režimu vůbec nedošlo.

[22] Podle čl. 4 odst. 4 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. 12. 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (tzv. kvalifikační směrnice), je skutečnost, že žadatel již byl pronásledován nebo utrpěl vážnou újmu, závažným ukazatelem odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování nebo reálného nebezpečí utrpění vážné újmy, *neexistují-li závažné důvody domnívat se, že pronásledování nebo způsobení*

pokračování

vážné újmy se již nebude opakovat. Tímto závažným důvodem není samotná skutečnost, že stěžovateli byl azyl odňat podle § 17 odst. 1 písm. e) zákona o azylu, a není jím ani prosté plynutí času. Jiné závažné důvody nebyly v rozhodnutí žalovaného ani v rozhodnutí krajského soudu předestřeny.

[23] Krajský soud uvedl, že stěžovatel neprokázal aktuální hrozbu pronásledování. S ohledem na skutečnost, že tato hrozba byla shledána v roce 2002 a od té doby stěžovatel v Bělorusku nebyl (jedná se o tvrzení stěžovatele, které však nebylo ze strany žalovaného vyvráceno), není Nejvyššímu správnímu soudu zřejmé, jakým jiným způsobem než vlastní výpovědí by měl stěžovatel prokazovat, že jeho nesouhlas s režimem A. Lukašenka stále trvá, resp. že v tomto ohledu nedošlo ke změně jeho politického přesvědčení. Pokud byl stěžovatel ze strany stejného režimu z důvodu protirežimního postoje pronásledován, jak žalovaný uzavřel v rozhodnutí o udělení azylu stěžovateli v roce 2002, je úlohou žalovaného (nikoli stěžovatele) při posouzení opakované žádosti o mezinárodní ochranu zabývat se na základě aktuálních informací o zemi původu tím, zda hrozba pronásledování i nadále trvá, nikoli vyžadovat po stěžovateli důkazy o tom, jakým způsobem s ním stávající běloruský režim „naloží“ poté, kdy se do země původu vrátí.

[24] Nutno připomenout (v reakci na požadavek krajského soudu, aby stěžovatel hrozbu pronásledování prokázal), že v tomto typu řízení je důkazní břemeno výrazněji rozloženo mezi žadatele o mezinárodní ochranu a žalovaného. Prokazovat jednotlivé skutečnosti je sice povinen primárně žadatel, přičemž velmi často zůstává jediným důkazním prostředkem výpověď žadatele, nicméně žalovaný je povinen zajistit k dané žádosti o mezinárodní ochranu maximální možné množství důkazů, a to jak těch, které vyvracejí tvrzení žadatele, tak těch, které je podporují (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008 – 70). V řízení nebyla zpochybňována celková věrohodnost stěžovatele, přičemž žalovaný ani krajský soud nezpochybnili, že by jednotlivá tvrzení stěžovatele neprošla testem tzv. přiměřené pravděpodobnosti (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 1. 2018, č. j. 10 Azs254/2017 – 40). Ostatně tento test je nutno aplikovat i v případě zkoumání odůvodněnosti strachu z pronásledování (podrobně viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 3. 2008, č. j. 2 Azs 71/2006 – 82); z rozhodnutí žalovaného ani krajského soudu však nevyplývá, že by byl tento test v případě stěžovatele proveden.

[25] Žalovaný se při posouzení, zda jsou naplněny podmínky pro udělení azylu podle § 12 písm. b) zákona o azylu, na podkladě vyjádřených obav stěžovatele v žádosti zaměřil na otázku, zda tu jsou odůvodněné obavy z pronásledování bývalých azylantů; k tomu však přistoupil bez ohledu na to, z jakého důvodu k udělení azylu došlo. Žalovaný k obavám stěžovatele citoval z informace Ministerstva zahraničních věcí ze dne 6. 6. 2019, č. j. 113939-6/2019-LPTP, podle níž sice v běloruském trestním řádu existuje trestný čin „Diskreditace Běloruské republiky“, za tento trestný čin však dosud nikdo trestán nebyl, a dále z této zprávy citoval (a tuto citaci zopakoval též krajský soud): „*Nebezpečí ve smyslu fyzickém nebrotí ani od státu ani od soukromých osob. Nebylo zaznamenáno ani znevýhodňování či diskriminace na základě žádosti o mezinárodní ochranu*“. Žalovaný dále citoval ze zprávy Jamestown Foundation/Eurasia Daily Monitor, že „*Bělorusko stále blíže směřuje ke sblížení se Západem a provádí určité reformy zaměřené na potlačení korupce a usnadnění vymahatelnosti práva*“, a poukázal na informace z dalších zpráv (zpráva MZV USA o dodržování lidských práv v Bělorusku za rok 2018 ze dne 13. 3. 2019 a informace OAMP – Bezpečnostní a politická situace v zemi ze dne 14. 6. 2019), podle nichž Bělorusko opětovně navázalo vztahy s EU a USA poté, co režim učinil některé pozitivní kroky v oblasti lidských práv.

[26] Nejvyšší správní soud má nicméně ve shodě se stěžovatelem za to, že na podkladě ve spise shromážděných informací o zemi původu nelze dospět k závěru, že by se situace

v Bělorusku ve vztahu k oponentům etablovaného režimu, resp. v oblasti lidských práv, nějakým podstatným způsobem změnila, resp. zlepšila (k tomu srov. recentní rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 4. 2021, č. j. 7 Azs 248/2020 – 27, a č. j. 7 Azs 203/2020 – 85).

[27] Podle informace OAMP - Bezpečnostní a politická situace v zemi ze dne 14. 6. 2019 „*ačkoliv běloruské zákony zakazují prakticky mučení a jiného krutého, ponižujícího a nelidského zacházení nebo trestání, běloruské bezpečnostní složky se k tomuto postupu uchýlovaly, např. používaly bití vyslýchaných. (...) V případě porušování lidských práv nebo mučení docházelo k potrestání pachatelů dopustivších se podobných provinění pouze sporadicky. Mučení a nelidského zacházení se dopouštěly zejména běloruská policie a tajné služby, objevovalo se též mezi branci v armádě. Mučení bylo jedním z hlavních témat bilaterálního dialogu o lidských právech s EU.*“ Rovněž dle shrnutí ve zprávě Ministerstva zahraničních věcí USA o dodržování lidských práv v roce 2018 ze dne 18. 4. 2019 se mezi problémy v dodržování lidských práv řadilo „*mučení, svévolné zatýkání a věznění, život obrozující podmínky ve věznicích, svévolné či nezákonné zasahování do soukromí, neopodstatněné omezování svobody projevu, tisku a internetu včetně cenzury, blokování webových stránek, křivá obvinění a pomluvy vládních úředníků, násilí na novinářích a jejich věznění, tvrdá omezení svobody sdružování a shromažďování (...). Činitelé na všech úrovních fungovali beztrestně a nepodnikali kroky ke stíhání či potrestání úředníků ve vládě či bezpečnostních složkách, kteří se dopustili porušení lidských práv.*“ Ve vztahu k pronásledování z azylově relevantních důvodů jsou pak relevantní též pasáže D a E této zprávy, v níž se popisují jednak případy svévolného zatýkání či zadržování členů demokratické opozice a demonstrantů, jakož i hojně využívané způsoby svévolného nebo nezákonného zasahování do soukromého a rodinného života (používání odposlechů, kamerového sledování, sítě informátorů), praktiky KGB (porušování nedotknutelnosti obydlí, svévolné prohlídky, výslechy) nebo porušování listovního tajemství.

[28] Dále, v informaci MZV ČR ze dne 6. 6. 2019, č. j. 113939-6/2019- LPTP, se uvádí, že státní orgány Běloruska mají přesný přehled o datech cest u všech kategorií občanů, přičemž lze zobecnit, že pokud byla určitá osoba před opuštěním země v hledáčku milice (obdoba naší policie), budou se o ni tyto instituce zajímat i po jejím návratu do země po delším pobytu v zahraničí. K tomu jim poslouží znalost data návratu. Těmto informacím žalovaný ani krajský soud nevěnovali pozornost, přestože součástí spisového materiálu jsou podstatné součásti správního spisu vedeného v řízení o první žádosti stěžovatele o mezinárodní ochranu – z protokolu k důvodům pro podání návrhu ze dne 5. 4. 2000 přitom zřetelně vyplývá, že stěžovatel byl pronásledován milicí (OBEPU – Oddělení boje s organizovaným zločinem), mj. mu byl jako podnikateli konfiskován majetek, jeho firma byla zlikvidována, bylo mu vyhrožováno smrtí.

[29] Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že žalovaný ani krajský soud se dostatečně nezabývali tím, zda v případě stěžovatele i nadále trvají důvody pro udělení mezinárodní ochrany, jež žalovaný shledal v roce 2002. Skutečnost, že stěžovateli byl v mezidobí azyl odňat, nemá na nutnost posouzení této otázky vliv. Důvodem odnětí totiž nebyla změna okolností tak významné a trvalé povahy, že důvody, pro které byl stěžovateli udělen azyl, již nebylo možné považovat za opodstatněné (srov. § 17 odst. 2 zákona o azylu), nýbrž pouze domněnka žalovaného, že stěžovatel dobrovolně pobývá ve státě, který z azylově relevantních důvodů opustil. V tomto ohledu je tedy kasační stížnost důvodná.

[30] Pokud stěžovatel namítal zásah do soukromého a rodinného života, v němž spatřoval důvod pro udělení doplňkové ochrany, touto otázkou se Nejvyšší správní soud opakovaně zabýval. Dlouhodobě vychází z předpokladu, že rodinné poměry žadatele o mezinárodní ochranu mohou být důvodem pro udělení některého z pobytových oprávnění podle zákona o pobytu cizinců, mimo zcela výjimečné případy však nepostačují pro udělení doplňkové ochrany

pokračování

(viz rozsudek ze dne 26. 7. 2007, č. j. 2 Azs 30/2007 - 69). Rozhodnutí ve věci mezinárodní ochrany naopak zpravidla nemůže být samo o sobě v rozporu se základním právem cizince na respektování jeho soukromého a rodinného života, i když by realizace takového práva předpokládala jeho pobyt na území České republiky (viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 1. 2009, č. j. 2 Azs 66/2008 - 52, či ze dne 29. 3. 2018, č. j. 2 Azs 21/2018 - 59). Doplnková ochrana podle § 14a odst. 2 písm. d) zákona o azylu je pak vyhrazena pouze pro zcela mimořádné případy, kdy by samotné vycestování cizince bylo v rozporu s mezinárodními závazky (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2008, č. j. 5 Azs 46/2008 - 71, ze dne 8. 6. 2011, č. j. 2 Azs 8/2011 - 55, ze dne 21. 3. 2018, ze dne 8. 6. 2011, č. j. 2 Azs 8/2011 - 55 ze dne 26. 3. 2020, č. j. 6 Azs 258/2019 - 31, č. 4030/2020 Sb. NSS, či ze dne 21. 10. 2020, č. j. 6 Azs 184/2020 - 48). Takovým mimořádným případem případ stěžovatele není.

[31] Stěžovatel žije ve společné domácnosti se svým dospělým synem, není však odkázán na jeho péči. Část jeho rodiny žije ve Švédsku (manželka) a část v Estonsku (dospělá dcera), jeho rodinné vazby tedy nejsou omezeny na území České republiky. I s přihlédnutím k tomu, že stěžovatel v minulosti vycestoval do Švédska a delší dobu tam s manželkou žil, nelze mít za to, že by pouhé vycestování stěžovatele ze země pro něj bylo nepřiměřeným zásahem. Jak uvedl již krajský soud, stěžovatel jiné skutečnosti, které by měly být při posouzení této otázky zohledněny, netvrdil. Co se týká dalších okolností (stěžovatelův věk, zdravotní stav), těm žalovaný věnoval podrobnou pozornost v rámci posouzení podmínek pro udělení humanitárního azylu. Stěžovatel neuplatnil konkrétní kasační námitky proti posouzení žalobních námitek, které směřovaly do této části rozhodnutí žalovaného. Nejvyšší správní soud tak uzavírá, že námitky týkající se nedostatečného posouzení podmínek pro udělení doplňkové ochrany podle § 14a odst. 2 písm. d) zákona o azylu důvodné nejsou.

V. Závěr a náklady řízení

[32] Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že v předcházejícím řízení nebyla objasněna otázka, zda již nadále nejsou dány důvody, pro které byl stěžovateli v roce 2002 udělen azyl. Žalovaný se touto otázkou nezabýval a krajský soud pochybil tím, že pro tuto vadu rozhodnutí žalovaného nezrušil. Nejvyšší správní soud proto v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. rozsudek krajského soudu zrušil (výrok I.). Současně rozhodl též o zrušení rozhodnutí správního orgánu [§ 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.] a vrácení věci žalovanému k dalšímu řízení (výrok II.). V něm bude žalovaný postupovat podle závazného právního názoru vysloveného v tomto rozsudku, tj. na podkladě aktuálních informací o zemi původu se bude ve vazbě na důvody, pro které byl stěžovatel v minulosti pronásledován, zabývat tím, zda došlo k takovým okolnostem, že důvody, pro které byl stěžovateli udělen azyl, již nelze považovat za opodstatněné.

[33] Za dané situace je soud povinen rozhodnout kromě nákladů řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu (§ 110 odst. 3 věta druhá s. ř. s.). Neúspěšný žalovaný nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok III.). Stěžovatel byl na základě rozsudku Nejvyššího správního soudu ve věci úspěšný. Z obsahu soudních spisů je patrné, že mu vznikly náklady na poštovním v celkové výši 172 Kč. Tuto částku je tedy žalovaný povinen stěžovateli zaplatit do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku k rukám jeho právního zástupce (výrok IV.).

[34] V řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 24. 9. 2020, č. j. 6 Azs 268/2020 - 25, ustanovil stěžovateli zástupce – advokáta Mgr. et Bc. Jakuba Šauera.

V takovém případě platí hotové výdaje a odměnu za zastupování stát, přičemž je nutné vycházet z vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif).

[35] Ustanovenému zástupci soud přiznal odměnu za dva úkony právní služby dle § 11 odst. 1 písm. b) a d) advokátního tarifu (první porada s klientem včetně přípravy a převzetí věci a doplnění kasační stížnosti). Platí, že za každý úkon právní služby náleží zástupci mimosmluvní odměna ve výši 3.100 Kč [§ 7 bod 5. a § 9 odst. 4 písm. d) advokátního tarifu]. Soud tedy přiznal zástupci stěžovatele odměnu ve výši 6.200 Kč a paušální náhradu hotových výdajů ve výši 2 x 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), celkem 6.800 Kč. Tato částka bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě jednoho měsíce od právní moci tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. května 2021

JUDr. Filip Dienstbier
předseda senátu